

Interwencja na rzecz dziecka krzywdzonego – nasze rekomendacje dla gdańskich pracowników oświaty i edukacji na czas izolacji i kwarantanny

Czas przymusowej izolacji wymaga od nas **przedefiniowania** pojęcia interwencji w sytuacji podejrzenia, że dziecko jest krzywdzone oraz **dostosowania** działań do nowych okoliczności. Sytuacja wymuszonego przebywania dziecka w domu lub placówce opiekuńczej, znaczne ograniczenie spontanicznych, bezpośrednich kontaktów z innymi osobami, aktywności społecznych, atmosfera napięcia i zagrożenia towarzysząca codziennym przekazom docierającym do rodzin, a więc także do dzieci są **czynnikami ryzyka** wystąpienia przemocy lub jej nasilenia w przypadku gdy ta miała miejsce już wcześniej. Jednocześnie instytucje i służby, które dotychczas podejmowały interwencje w sytuacjach przemocy, ze względu na stan epidemiczny ograniczyły swoje funkcjonowanie głównie do działań na odległość lub też są zaangażowane w zadania związane z koniecznością opanowania epidemii.

Wobec tego, działania interwencyjne polegające na przekazywaniu organom informacji o podejrzeniu przemocy mogą być obecnie nieskuteczne.

Proponujemy przyjąć obecnie, że **interwencja na rzecz dziecka krzywdzonego w okresie epidemii** to każde działanie jednostki, instytucji lub organizacji działających lokalnie, podjęte w celu zapewnienia dziecku elementarnego bezpieczeństwa i zapobieżenia przemocy¹. Interwencja powinna uwzględniać konieczność wykonywania obowiązków o których mowa w przepisach art. 240 § 1 Kodeksu karnego oraz 304 § 2 Kodeksu postępowania karnego², a

---

¹ Przez „przemoc” rozumiemy: a) przemoc fizyczna wobec dziecka, to każda forma fizycznego przymusu lub przemocy ze strony rodzica lub opiekuna, czyli osoby odpowiedzialnej za dziecko, która prowadzi do urazu fizycznego lub psychicznego albo wiąże się z ryzykiem takiego urazu; b) przemoc psychiczna to przewlekła, nie fizyczna, szkodliwa interakcja pomiędzy dzieckiem a rodzicem lub opiekunem, obejmująca zarówno działania, jak i zaniechania; c) przemoc seksualna to wszelkie kontakty seksualne dziecka z osobą dorosłą, które są doświadczeniem, które ma negatywny wpływ na jego rozwój oraz funkcjonowanie fizyczne, emocjonalne i społeczne; d) komercyjne krzywdzenie, to czerpanie zysków przez osoby dorosłe z procederu wykorzystywania seksualnego lub innych form przemocy wobec dzieci.

² Art. 240 § 1 Kodeksu karnego stanowi, że "kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, art. 118a, art. 120-124, art. 127, art. 128, art. 130, art. 134, art. 140, art. 148 (zabójstwo), art. 156 (ciężki uszczerbek na zdrowiu), art. 163, art. 166, art. 189, art. 197 § 3 lub 4 (zgwałcenie w typach kwalifikowanych), art. 198 (seksualne wykorzystanie bezradności i niepoczytalności), art. 200 (wykorzystanie seksualne małoletniego poniżej lat 15), art. 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw podlega karze pozbawienia wolności do lat 3". Art. 304 § 2 Kodeksu postępowania karnego stanowi, że Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć

jednocześnie brać pod uwagę potrzebę ochrony zdrowia osób interweniujących (interwenientów).

Jak może wyglądać postępowanie interwencyjne?

1. Podejrzanie.

Nawiąż kontakt z dzieckiem. Zwłaszcza, jeśli jesteś nauczycielem – masz wyjątkowe możliwości!

- a) Wykorzystaj każdy możliwy kontakt, np. ten realizowany przez komunikatory internetowe, telefon, mail nie tylko po to, by sprawdzać na bieżąco postępy uczniów w nauce ale też aby dopytać o samopoczucie, kondycję, ostatnie wydarzenia (tzw. „small talk”). Dobrym zwyczajem bywa rozpoczynanie każdej sesji (lekcji) krótką „rundką” z rozmówcami, podczas której okazja, aby podzielić się z innymi swoim nastrojem, w jakim zaczyna się spotkanie. Może zechcesz także zorganizować zdalnie „lekcję wychowawczą”? Pomijanie w programie nauczania, w czasie epidemii zagadnień „miękkich”, tzn. dotyczących relacji, emocji, trudów ale i radości płynących z nowej sytuacji wydaje nam się poważnym zaniedbaniem. Zwłaszcza, że byłaby to okazja aby dostrzec w grupie jednostki wymagające szczególnej uwagi. Zwróć wtedy uwagę na **symptomy** mogące świadczyć o apatii, smutku, na zachowania nietypowe lub nieadekwatne (wycofanie, pobudzenie, regres w stosunku do stanu sprzed epidemii), na niespodziewane trudności w nauce wcześniej nie dostrzegane u dziecka, lub inne zachowania lub komunikaty, które mogą budzić niepokój. Zwróć też uwagę na **wygląd** ucznia, czy jest wyspany, zdrowy, zadbany, czy może coś w tych obszarach wzbudza Twoje obawy. W przypadku rozmów z uczniami, podczas których systematycznie **nie możesz nawiązać kontaktu wzrokowego** (wyłączona kamera), a masz jedynie głosowe połączenia sprawdź, co może być tego przyczyną (czy powodem są względy techniczne, np. brak odpowiedniego sprzętu lub oprogramowania, czy też może obawa przed pokazaniem się). Warto dowiedzieć się, dlaczego uczeń ma takie obawy. Na koniec dwie uwagi:

---

niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

- weź pod uwagę **intuicję** (przecucia) – jest często ważnym sygnałem ostrzegawczym!

- **nie każda** nietypowa sytuacja lub zaskakujące zachowanie dziecka są wynikiem przemocy lub innego przestępstwa, każdą taką okoliczność, warto jednak zweryfikować!

- b) Wykorzystaj **potencjał grupy rówieśniczej**. Zapewne zgodzisz się, że dzieci, zwłaszcza te skrzywdzone przez kogoś dorosłego mogą mieć problem z zaufaniem innej osobie dorosłej, nawet jeśli ta kieruje się chęcią pomocy. Szansą na to, aby nabrać podejrzeń dot. trudnej sytuacji dziecka, zwłaszcza w czasach długotrwałej izolacji w domach rodzinnych są dla nas ich wzajemne relacje. Koleżanki/koledzy są w stanie utrzymywać między sobą kontakty znakomicie wykorzystując nowoczesne technologie. Najczęściej wiedzą o sobie znacznie więcej i znacznie szybciej otrzymują informacje, niż ich opiekunowie i nauczyciele. Postaraj się więc stwarzać jak najwięcej okazji do tego, aby zaufali Ci i aby w atmosferze bezpieczeństwa zechcieli powiadomić Ciebie, gdy dowiedzą się, że jedno z nich jest w opresji. Pamiętaj jednak, aby nigdy nie obiecywać dzieciom, że zachowasz w tajemnicy pozyskane informacje, zwłaszcza jeśli mogą dotyczyć przestępstwa lub zagrożenia życia.

2. Hipoteza

Nazwij sytuację, z którą masz do czynienia/której występowanie podejrzewasz. Czy sądzisz, że są to:

- normatywne trudności związane z izolacją/nietypową sytuacją?
- przeciążenie izolacją?
- incydent przemocy?
- kontynuacja przemocy?
- podejrzenie przestępstwa na szkodę dziecka, czyli intencjonalnego działania?
- choroba dziecka?
- choroba w rodzinie?
- zły stan psychiczny wywołany innymi okolicznościami?
- inne

3. Weryfikacja hipotezy.

- a) Jeśli coś zaniepokoiło Cię szczególnie – sprawdź, czy możecie sobie pozwolić na dyskretną rozmowę (ryzyko poufności, spowodowane np. obecnością osób trzecich). Jeśli uznasz, że to nie zagraża Twojemu rozmówcy, zapytaj o to, co wzbudza Twój niepokój. Nie ma prostszej i skuteczniejszej metody, niż otwarta rozmowa. Pamiętaj, że zwykle więcej obaw i dylematów przed rozpoczęciem rozmowy na tzw. trudne tematy

odczuwają dorośli. Dzieci bywają bardziej bezpośrednie. Oczywiście, nie zraż się, jeśli dziecko nie podejmie takiej rozmowy. Rozważ, czy nie warto wrócić do tego tematu na kolejnym spotkaniu (nazywamy to metodą „zdarłej płyty”).

- b) Nawiąż kontakt z rodzicami dziecka – jednak tylko w przypadku, gdy wykluczysz, że to oni są sprawcami świadomego krzywdzenia dziecka. Rodzic wspierający może dostarczyć Ci ważnych informacji, które pozwolą zweryfikować podejrzenia.
- c) Porozmawiaj z innymi pracownikami Twojej instytucji, zwłaszcza tymi, którzy znają dziecko, jego sytuację rodzinną lub historię wcześniejszych doświadczeń, np. podejrzeń dotyczących doznawania przemocy. Łatwo zorganizujesz w tym celu nawet cały zespół, korzystając z dostępnych aplikacji do telekonferencji (np. Teams, Zoom, in.).
- d) Skonsultuj swoje wątpliwości/podejrzenia ze specjalistami z innych instytucji, które chętnie wspierają gdańskie szkoły, np. Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej, Centrum Pomocy Dzieciom.

4. Działanie.

- a) Przeanalizuj/omów z swoimi współpracownikami, jaka powinna być najbardziej adekwatna reakcja (lub brak reakcji) na zastaną sytuację, w zwyczajnych okolicznościach.
- b) Przeanalizuj/omów ze współpracownikami, na czym polegają różnice między obecną sytuacją, a sytuacjami sprzed epidemii;
- c) Zastanów się jakimi dysponujesz zasobami - własnymi, swojej instytucji/organizacji i wykorzystaj je. Możesz, m.in.:
  - umówić się z dzieckiem na kolejne spotkanie (ustal dzień, godzinę, formę kontaktu) podczas którego:
    - ustalisz, kto z najbliższego otoczenia może udzielić dziecku niezwłocznego wsparcia (**zasada 1: ŁĄCZ**),
    - powiesz dziecku, co powinno zrobić, aby jak najskuteczniej chroniło się, broniło i zadbało o swoje najpilniejsze potrzeby (**zasada 2: KIERUJ**),
    - nazwiesz problem tak, jak sam go rozumiesz, uprzedzisz dziecko, co zamierzasz zrobić (**zasada 3: INFORMUJ**).
  - uruchomić otoczenie wspierające dziecko:
    - skontaktować się z rodzicem (wspierającym dziecko, niepodejrzewanym o intencjonalne krzywdzenie) aby: wesprzeć go, podkreślić, jak ważna jest jego rola,

wzmocnić jego zasoby, pokazać jak skutecznie można chronić dziecko, pokierować nim, gdy potrzebuje przewodnika, itp.

- podzielić się wiedzą i pomysłami z innymi nauczycielami, abyście wspólnie, konsekwentnie, spójnie realizowali strategię ochrony i pomocy dziecku;

- ponownie zwołać „zespół interdyscyplinarny” (oczywiście zdalnie, zapraszając inne osoby korzystając z aplikacji do telekonferencji), aby dopracować strategię wspólnego działania na rzecz dziecka;

- powiadomić instytucje i organizacje (m.in. Centrum Pomocy Dzieciom FDDS) zrzeszone w Miejskim Systemie Interwencji Kryzysowej (które koordynuje OIK w Gdańsku, tel. 58 5110121, 5110122), jeśli uznasz, że Twoje działania i działania Twojej szkoły, to za mało;

- w sytuacji, gdy masz uzasadnione podejrzenie, że wobec dziecka jest stosowana przemoc reaguj, pamiętaj, że zgodnie z treścią przepisu art. 240 § 1 Kodeksu karnego oraz art. 304 § 2 Kodeksu postępowania karnego jesteś zobowiązany do zawiadomienia organów uprawnionych do ścigania przestępstw (m.in. policja, prokuratura) o swoim podejrzeniu.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę oferuje dzieciom, rodzicom i profesjonalistom z Gdańska następujące formy wsparcia w czasie epidemii:

Centrum Pomocy Dzieciom w Gdańsku: telefony (58 718 73 68 oraz 515 235 714) czynne codziennie, od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00-18.00, a także skrzynka mailowa, e-mail: cpdgdansk@fdds.pl obsługiwane są przez Zespół Pierwszego Kontakt, czyli przygotowanych do działań interwencyjnych specjalistów, którzy przyjmują wszystkie zgłoszenia dot. dzieci zagrożonych przemocą/przestępstwami, udzielają pomocy w zaplanowaniu pierwszej pomocy, służą informacjami i doświadczeniem, które mogą być pomocne w podejmowaniu decyzji dot. interwencji prawnej³ lub prokuratury. Dzieci, które doświadczyły przestępstwa, zwłaszcza przemocy, wobec których możliwe jest podejmowanie działań psychologicznych, psychoterapii (tzn. gdy zostały wykonane już wszystkie niezbędne czynności przez policję, sąd lub prokuraturę) mogą w CPD zostać objęte pomocą psychologiczną, psychiatryczną i psychoterapią, rodzice zaś skorzystają równolegle z konsultacji psychologicznych i/lub psychoedukacji. Zdając sobie sprawę, jak obciążające mogą być dla profesjonalistów, w tym nauczycieli, wychowawców, pedagogów wykonywanie obowiązków w czasach epidemii – Centrum chętnie będzie służyć wsparciem psychologicznym, konsultacjami,

---

³ Pamiętaj, że w sytuacji, gdy masz uzasadnione podejrzenie, że wobec dziecka jest stosowana przemoc, to zgodnie z treścią przepisu art. 240 § 1 Kodeksu karnego oraz art. 304 § 2 Kodeksu postępowania karnego jesteś zobowiązany do zawiadomienia organów uprawnionych do ścigania przestępstw (m.in. policja, prokuratura) o swoim podejrzeniu.

z których korzystać mogą wszyscy gdańscy specjaliści pracujący z dziećmi. Potrzebę takiego wsparcia prosimy zgłaszać na powyżej zamieszczone numery telefonów. cz i możliwe jest

Telefon: 116 111 - telefon zaufania dla dzieci i młodzieży, czynny 24 godziny.

Telefon: 800 100 100 – telefon dla rodziców i profesjonalistów, aktualizowane informacje o działaniu: na stronie <https://800100100.pl/aktualnosci>

E- mail: opiekun@fdds.pl - informacje prawne dotyczące problemu krzywdzenia dzieci.

Inne infolinie pomocowe:

600 070 717 - codziennie w godz. 10-16, dla osób które znalazły się w trudnej sytuacji i potrzebują natychmiastowego interwencyjnego wsparcia, Centrum Praw Kobiet

800 120 002 - czynny 24 godziny, dla ofiar przemocy w rodzinie, Stowarzyszenie Niebieska Linia,

888 883 388 – pon - pt 8.00 - 20.00, dla kobiet doświadczających przemocy (w tym kobiet transseksualnych), mieszkających w Warszawie, Feminoteka.

22 668 70 00 - codziennie, w godz. 12.00 - 18.00, dla ofiar przemocy w rodzinie, Poradnia Telefoniczna "Niebieskiej Linii" IPZ

800 70 22 22 - czynny 24 godziny, wsparcie dla osób w stanie kryzysu psychicznego,

116123 – codziennie, w godz. 14.00-22.00 - Instytut Psychologii Zdrowia

22 635 09 54 - poniedziałki, środy i czwartki w godzinach 17.00-20.00, telefon zaufania dla osób starszych.

800 108 108 - od poniedziałku do piątku, w godzinach 14.00-20.00, bezpłatny telefon wsparcia dla osób po stracie bliskich.